

hvem der har
 kan bruges til at
 lige konklusioner
 at det går dårligt
 n, og at der stadig
 eres og efterkom-
 okratiet. Eller på
 drere bakker op
 man tolker talle-
 f, hvilken diskurs
 opfattelse, der er
 sproprocessen bliver
 rum. Vil man ger-
 ede af manglende
 nan at fremhæve
 f indvandrernes
 i? I det følgende
 n man kan „itale-
 attelse“.

erkommere

det repræsenta-
 andre og etniske
 begge grupper er
 80 procent. For
 en 82 procent, og
 der en opbakning
 okratiet på 92 pro-

tabellen demo-
 ser en solid opbak-
 og etniske dan-
 okratiet.

2.14 At italesætte en virkelighed – diskursteorien

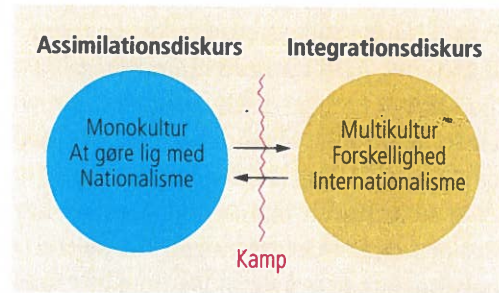
Ovenstående eksempel viser med al tydelighed, at det har stor betydning, hvordan vi tolker og *italesætter* det, vi ser. Hvad er det for nogle ord, og hvad er det for nogle synsvinkler, som vi benytter os af, når vi skal beskrive det, vi ser? Det er i den forbindelse, at det kan være relevant at beskæftige sig med *diskursteori*. Diskursteoretikere påpeger, at det er sproget, der skaber vores virkelighed. Man kan sige, at virkeligheden konstrueres af sproget og af den måde, problemer italesættes på. Hvis vi hele tiden via medier, politikere og andre sociale relationer møder betragtninger, der handler om, at indvandrere generelt er dårligt uddannede og er langt efter etniske danskere i uddannelsesniveau, så bliver det til sidst virkelighedsopfattelsen.

For at vende tilbage til begreberne om assimilation og integration. Det er for eksempel ikke givet på forhånd, om integrationsprocessen bør ende med assimilation eller integration. Som udgangspunkt er den ene form ikke mere rigtig eller mere sand end den anden, men hvis de fleste politikere, medier og andre betydningsfulde meningsdannere rimelig konsekvent omtaler assimilation som det eneste „rigtige“, så bliver assimilation efterhånden den mest rigtige måde at håndtere integrationsprocessen på. Dette er netop et eksempel på, at italesættelsen er med til at skabe vores virkelighedsopfattelse.

Hvis politikere og medier omtaler assimilation som det eneste rigtige resultat af en integrationsproces, så vil denne „integrations-diskurs“ indeholde de værdier, der er knyttet til ideerne om assimilation. Over for denne diskurs vil der eksistere en anden „integrations-diskurs“, der tager

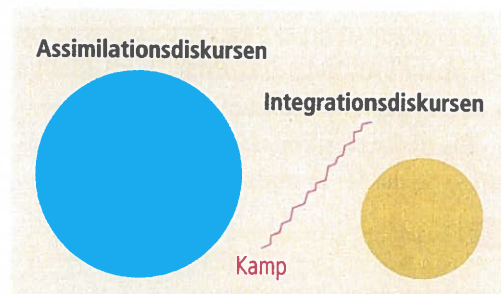
udgangspunkt i de værdier, der kendetegner for eksempel integration. Der er med andre ord tale om to diskurser, der støder sammen. Den ene er hverken mere rigtig eller forkert end den anden. Man oplever bare verden med udgangspunkt i to forskellige værdisæt eller gennem forskellige „briller“. Vores virkelighedsopfattelse frembringes altså gennem *en kamp mellem konkurrerende diskurser*.

FIGUR 2.16. DISKURSERNE OM INTEGRATIONSPROCESSEN.

Det er i den forbindelse, at diskursteoretikere taler om magt. Man kan sige det på den måde, at den diskurs, der indeholder den normale og gængse måde at anskue problemet på, får magten, fordi det er den diskurs, der er med til at bestemme, hvordan vi anskuer virkeligheden. Det bliver virkeligheden, sådan som det kommer til udtryk i nedenstående figur.

FIGUR 2.17. DISKURSERNE OM INTEGRATIONSPROCESSEN.

Ernesto Laclau og Chantal Mouffe – to diskursteoretikere

Ernesto Laclau og Chantal Mouffe er to af de mest fremtrædende diskursteoretikere.²⁰ For Laclau og Mouffe er det vigtigt at understrege, at da intet er givet på forhånd, så er „sandheden“ og den virkelighedsopfattelse, som kommer til udtryk i diskurserne, tilfældige og et produkt af den historiske periode, som vi lever i. Det kan godt være, at de værdier, som er kendetegnende for vores samfund, umiddelbart virker faste og uforanderlige, men på længere sigt er der ingen værdier, der er (natur)givne. Der er ingen garantier for, at vi om 20 år synes, at demokrati eller markedsøkonomi er en universel værdi, der fremstår indiskutabel, selv om det umiddelbart ser sådan ud i dag. Der findes diskurser, der er så kulturelt institutionaliserede, at der i princippet ikke er nogen, der sætter spørgsmålstejn ved dem. De fremstår som objektive kendsgerninger eller som objektive sandheder, der er opnået gennem en politisk kamp, hvor alternativer tolkninger er blevet undertrykt.

Ofte vil der være flere diskurser, der kæmper om magten, som vi ser det i ovennævnte tolkning af tabel 2.4 eller diskussionen om, hvorvidt integrationsprocessen skal baseres på integration eller assimilation. Diskurserne kæmper om at opnå *hegemoni*. De kæmper om magten. En hegemon er en, der styrer. Der er med andre ord tale om den diskurs, der på et givet tidspunkt fastsætter, hvad der er normen eller „det rigtige“ at sige. Figur 2.17 viser netop den situation, hvor assimilationsdiskursen har opnået hegemoni.

Da diskurser konstant kan problematiseres, og da der er andre diskurser, der er

20. I bogen „Hegemony and Socialist Strategy – Toward a Radical Democratic Politics“ beskriver de udførligt deres diskursteori.

parate til at „overtage“ lederskabet, vil der hele tiden *opstå konflikter* eller kampe mellem de forskellige diskurser. I forhold til ovennævnte eksempel omhandlende indvandreres holdning til demokrati, så vil den ene tolkning muligvis opnå en form for hegemonisk status. Det bliver den gængse måde at tolke tabellen på i medierne, hos politikerne og andre meningsdannere, men det betyder ikke, at den anden tolkning forsvinder. Den vil af og til dukke op som en alternativ tolkning med henblik på at nedkæmpe den anden diskurs og vinde hegemoni. Ifølge Laclau og Mouffe kan alt genforhandles og problematiseres, og det sker i diskursive kampe.

Der vil altid være en form for polarisering og uenighed. Hermed skabes der en *antagonisme*. En antagonisme er en kamp mellem to grupperinger, der aktivt forsøger at forhindre, at den anden parts holdninger får reel betydning og opnår hegemonisk status. Antagonismen skal forstås som en modsætning mellem „A versus anti-A“ Hermed understreges det, at to antagonistiske diskurser ikke kan have hegemoni på samme tid, da de er hinandens modsætning. Enten mener man, at assimilation er det rigtige, eller også mener man, at integration er det rigtige. Enten skal indvandrere droppe deres egen kultur til fordel for den danske kultur, eller også skal de have lov til at bevare deres egen kultur, når de lever i Danmark. Det kan sagtens tænkes, at der findes emner, hvor man vil opleve en enighed mellem „assimilationstænkere“ og „integrationstænkere“ – det kunne for eksempel være de demokratiske spilleregler betydning, men alligevel vil de komme til at stå i modsætning til hinanden i en antagonistisk kamp, fordi de grundlæggende er uenige og modsætningsfyldte.

Alle diskurser i som Laclau og Mouffe. „Integrations minoriteter“ vil være i diskurser, der riteters mulighed for Danmark. Til node ord, begreber eller til at give nodealpusen mening og ideer berne og vendinger te ækvivalensskæde en slags argumenter muligt at knytte for men i en kæde af a skæden består der begreber og vendinger karakterisere nodeal stik, der ofte vil tage den også skal bruge andre konkurrerende tigt, at diskursen v valensskæder klart og konkurrerende modsætningen bliver om integrationspro eksempel se sådan ud

FIGUR 2.18. EN INTEGRATIONS

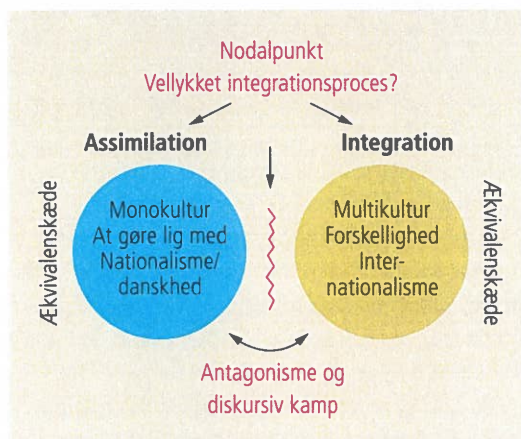

lerskabet, vil ikter eller kam-liskurser. I for-npel omhand- ng til demokra- muligvis opnå status. Det bli- olke tabellen på ie og andre me- tyder ikke, at nder. Den vil af ternativ tolk- edkæmpe den egemoni. Ifølge genforhandles t sker i diskur-

orm for polari- red skabes der en isme er en kamp der aktivt forsø- nden parts hold- og opnår hege- smen skal forstås lem „A versus reges det, at to ikke kan have , da de er hinan- i mener man, at ge, eller også me- r det rigtige. Enten deres egen kultur kultur, eller også evare deres egen nmark. Det kan indes emner, hvor ed mellem „assmi- egrationstænkere“ el være de demo- tydning, men alli- at stå i modsætning onistisk kamp, for- uenige og mod-

Alle diskurser indeholder et centrum, som Laclau og Mouffe kalder for et *nodalpunkt*. „Integrationsproces“ og „etniske minoriteter“ vil være oplagte nodalpunkter i diskurser, der vedrører etniske minoriteters mulighed for at blive integreret i Danmark. Til nodalpunkter knyttes nogle ord, begreber eller vendinger, der er med til at give nodalpunktet og dermed diskursen mening og identitet. Ordene, begreberne og vendingerne skal samles i såkaldte *ækvivalenskæder*. Ækvivalenskæder er en slags argumentationskæder, der gør det muligt at knytte forskellige begreber sammen i en kæde af argumenter. Ækvivalenskæden består dermed af en række ord, begreber og vendinger, der er med til at karakterisere nodalpunktet. En karakteristik, der ofte vil tage udgangspunkt i, at den også skal bruges til at afgrænse sig fra andre konkurrerende diskurser. Det er vigtigt, at diskursen via nodalpunktets ækvivalenskæder klart distancerer sig fra andre og konkurrerende diskurser, således at modsætningen bliver tydelig. En diskurs om integrationsprocessen kunne for eksempel se sådan ud:

FIGUR 2.18. EN DISKURS OM INTEGRATIONSPROCESSEN.

Med udgangspunkt i Laclau og Mouffes overvejelser er det muligt konkret at analysere integrationsprocessen via en diskursanalyse. Det betyder i praksis, at man med udgangspunkt i tekster og andre sproglige ytringer:

- Identificerer nodalpunkter
- Identificerer ækvivalenskæder
- Overvejer, hvilke antagonistiske modsætninger der eksisterer
- Overvejer, hvilken diskurs der har hegemonisk status.

De følgende sider indeholder en diskursanalyse, hvor vi vil undersøge, hvordan de politiske partier italesætter integrationsområdet. Vi vil med andre ord arbejde med „indvandrer-diskursen“. Det gør vi ved for det første at tage udgangspunkt i et par konkrete tekster og få et overblik over nodalpunkter og ækvivalenskæder. I dette tilfælde er teksterne to uddrag fra politiske ledes taler ved to årsmøder i de respektive politiske partier. Men en diskursanalyse handler ikke bare om enkelte tekster. En diskursanalyse indeholder også et mere generelt og overordnet niveau. Derfor bliver vi også nødt til at forholde os mere overordnet til et større antal af de tekster, der er skrevet om integration, for at se hvilke tendenser eller diskurser der viser sig her. I dette tilfælde har analysen således både et kvalitativt og et kvantitativt præg. I denne sammenhæng vil vi tage fat på to partier, der på integrationsområdet vel nærmest er hinandens modsætninger – nemlig Dansk Folkeparti og Det Radikale Venstre.